ARNAVUTLUK (1912-1992)

GİRİŞ

Kitapta Arnavutluk'un bağımsız olmasından (1912), sosyalizmin çözülerek kapitalizme geçişin belirginleşmesine (1992) kadar geçen 80 yıllık tarih anlatılacaktır. Bu tarih diğer sosyalist ülkelerin tarihleriyle önemli benzerlikler içermesine karşın farklı özelliklere de sahiptir.

Arnavutluk'a komşu ve ikinci Arnavut devleti sayılan, 2018'de kurulan Kosova'dan kısaca söz edilecektir. Yıllarca Yugoslavya'nın içinde yer alan bu ülkenin Yugoslavya tarihi içinde incelenmesi gerekir.

Arnavutluk'un ulusal kahramanı olan, tiran'daki büyük bir meydanda atlı heykeli bulunan, Enver Hoca'nın da kendisini ilişkilendirdiği Skanderbeg'in yaşadığı yıllara kadar geriye gidilmeyecektir. 1405-1468 arasında yaşayan Skanderbeg önce Hıristiyandır ve devşirme usulü toplanarak Osmanlı ordusuna katılır, Müslüman olur. Yıllar sonra Osmanlı egemenliğindeki Arnavutluk'a döner, Hıristiyan olur ve Osmanlı'ya karşı yıllarca süren isyanın önderliğini yapar.

500 yıl kadar Osmanlı egemenliğinde kalan, bağımsızlıktan sonra Yunanistan, İtalya ve Yugoslavya tarafından kısmen ya da bütünüyle kendi topraklarına katılmaya çalışılan Arnavutluk için bağımsızlık ve ilk bağımsızlık savaşçısı sayılan Skanderbeg önemlidir.

Tiran'da büyük mitinglerin yapıldığı geniş meydan Skanderbeg adını taşır. Ölümünden sonra Enver Hoca için de meydanın bir köşesinde anıt yapılmış, 1991'de öğrenci gösterileri sırasında yıkılmıştır. Skanderbeg anıtına ise dokunulmamıştır.

Arnavutluk yaklaşık 2,5 milyonluk nüfusuyla küçük bir ülkedir. 1944 sonrasında önce Yugoslavya, ardından SSCB, daha sonra Çir Halk Cumhuriyeti (ÇHC) ile yakın ilişki içinde olan Arnavutluk Emek Partisi (AEP), daha sonra uluslar arası sosyalist harekette ayrı bir merkez olarak ortaya çıkar ama Türkiye dışında hiçbir ülkenin sosyalist hareketinde etkili olamaz. Kendini tek sosyalist merkez ilan etmesi, SSCB ve ÇHC'yi eleştirmesi büyük oranda boşlukta kalır.

Bu durumda Arnavutluk'ta sosyalizm tarihinin neden incelenmesi gerektiği sorulabilir. Bunun iki nedeni vardır.

Birincisi; yıllardan beri sosyalist ülkelerin tarihlerini incelemekteyim. Yazdığım çok sayıda makalenin dışında ilk kitap olarak 1989 Berlin Duvarı (2005) yayınlandı. Adından da anlaşılacağı gibi Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nin tarihi incelenmektedir. Bunu Küba'nın devrim sonrası tarihini ve 1960'lı yıllarda sosyalist ülkelerde yürüyen "bundan sonra nasıl devam edeceğiz?" tartışmasının da anlatıldığı –Che Guevara tartışmanın tarafları arasında yer alır- Che Guevara –Kısa Uzun Bir Hayat (2017) izledi. İki kitapta da SSCB'deki sosyalizm tarihine sürekli gönderme yapılır.

Son olarak Sosyalizmden Kapitalizme Geçiş – Bulgaristan ve Romanya Örnekleri (2020) yayınlandı.

Sayıları bu bölüm yazıldığında 106'ya ulaşan videoların bir bölümünde de Ukrayna'da uluslaşma süreci ve sosyalizmin çözülmesinin ardından ortaya çıkan ve oligark adı verilen büyük zenginler incelenmiştir.

Arnavutluk sosyalizminin farklı özellikleri olan bir örnek olarak incelenmesi gerektiğini düşündüm. Yugoslavya, ÇHC ve Polonya da farklı örnekler olarak sırada beklemektedir ve Orta Asya cumhuriyetleriyle –Özbekistan gibi- ilgili yeterli kaynak bulabildiğim oranda sayının

artacağını düşünüyorum.

İkincisi; Arnavutluk sosyalizm tarihinin Türkiye için özel bir önemi vardır çünkü AEP'nin sadece bu ülkenin sosyalist hareketinde önemli etkisi vardır. 1975-1980 döneminde Devrimci Yol, Kurtuluş, TKP, TKP/ML ile birlikte kitlesel örgütler içinde yer alan Halkın Kurtuluşu, kitle olarak AEP'den büyük müydü, bilemiyorum ama en azından ona yakındı.

1989'da sosyalizm çözülmeden kısa süre önce Arnavutluk'u ziyaret eden bir TDKP merkez komitesi üyesinin devlet töreniyle karşılanması, AEP'nin de bu örgütün kendisi için taşıdığı önemin bilincinde olduğunu gösterir.

Türkçede Arnavutluk sosyalizmiyle ilgili olarak abartılı övgülerden başka değerlendirme bulunmuyor. Bu ülkede sosyalizmin çözülmesi, kısa sürede Türkiye'nin güvenilir müttefikleri arasında yer alması ve NATO'ya üye olmasından ise hiç söz edilmiyor.

Arnavutluk'ta sosyalizmin çözülmesinin Bulgaristan ve Romanya'ya benzer özellikleri bulunmasına karşın, özgün yanları da vardır.

Kaynaklar listesi kitabın sonunda bulunmakla birlikte İngilizce ve Almanca kitaplardan alıntı yapıldığında şöyle belirtilecektir: (yazarın soyadı, kitabın yayın yılı: sayfa numarası.)

İisimleri belirtilen kitapları www.enginerkinerkitaplar.blogspot.com ve www.tdas1.blogspot.com adreslerinde, videoları ise youtube'da TDAS Platform başlığı altında bulabilirsiniz.

(Bu bölüme kitabın yazılma süreci içinde eklemeler yapılabilir ama yüzde 80 değişmeyecektir denilebilir.)